

SER magazine

OKTOBER 2010 - 50^e JAARGANG - NR.10

Zzp'ers tellen mee

SER-advies zelfstandigen

Emotie en economie

Verwey-Jonker/SER-lezing 2010

Louise Fresco, hoogleraar duurzame ontwikkeling

De noodzaak tot matigen en bewust consumeren

Prof.dr. Louise Fresco, hoogleraar duurzame ontwikkeling UvA:

‘Matigen zou gewoon moeten zijn’

We plegen voortdurend aanslagen op de natuur, maar nemen ook steeds meer de verantwoordelijkheid om die te herstellen. Prof.dr. Louise Fresco, hoogleraar duurzame ontwikkeling, constateert dat er al veel gebeurt op het gebied van verduurzaming, maar er is veel meer nodig. Want al mag vleesloos eten inmiddels redelijk geaccepteerd zijn, veel autorijden en vliegen zijn dat ook.

TEKST Berber Bijma FOTO Dirk Hol

Chique modemerken presenteren met trots een wollen jas die voor 70 procent uit hergebruikt materiaal bestaat. In de voedselproductie wordt kunstmest spaarzamer gebruikt. We halen fosfaat uit het riool en gebruiken dat opnieuw. 'In een aantal opzichten is de gedragsverandering begonnen', zegt Louise Fresco, SER-kroonlid en hoogleraar duurzame ontwikkeling aan de Universiteit van Amsterdam. 'Hergebruik is een van de belangrijkste kenmerken van duurzaamheid. Maar er kan en moet nog veel meer gebeuren.'

Het ministerie van LNV kondigde vorig jaar aan de SER advies te zullen vragen over verduurzaming. Ook werd het platform verduurzaming voedsel opgericht, met vertegenwoordigers uit de voedselproductieketen. Volgens Fresco hebben ook consumenten een belangrijke taak als het gaat om verduurzaming.

Wat is verduurzaming precies? Goed voor het klimaat?

'Goed' is een morele categorie, die te veel discussie oplevert en onderhevig is aan modes. Bovendien is het in zekere zin arrogant dat wij denken iets goeds te kunnen doen voor het klimaat, terwijl het klimaat het resultaat is van zeer complexe processen die hun eigen gang gaan. Duurzaamheid gaat over de vraag hoe je een zo klein mogelijke aanslag pleegt op natuurlijke hulpbronnen en hoe je de verstoring van ecologische cycli kunt herstellen of compenseren.'

Waarom is dat urgent?

'Tussen 1950 en 2050 maken we de grootste groei van de wereldbevolking mee die de mensheid ooit heeft gekend. Dat heeft schaduwzijden waarover we tot voor kort weinig nadachten. We krijgen nu aandacht voor de grenzen van hulpbronnen zoals water, fossiele brandstoffen en landoppervlak. In feite zijn alle natuurlijke bronnen eindig, behalve zonlicht. Nog los van de gevolgen vinden we het ook niet meer acceptabel om bijvoorbeeld maar bos te kappen, omdat het bos sinds kort voor ons een intrinsieke waarde heeft.

Je ziet het ook aan de reacties op de olieramp in de Mexicaanse Golf. Over tien of twintig jaar is er waarschijnlijk weinig meer van de gevolgen te merken, maar we vinden dat zoiets niet door menselijk toedoen mag gebeuren. De eindigheid van hulpbronnen is niet meer het belangrijkste argument voor verduurzaming, de discussie gaat nu veel meer over alle negatieve effecten van ons gebruik. We vinden dat we die moeten corrigeren.'

Moeten we ook minder vlees gaan eten?

'Er is veel verwarring over vleesconsumptie. De vleesconsumptie is een belangrijk aspect in het gebruik van hulpbronnen. Daarbij is er verschil tussen de meer-magige, herkauwende dieren zoals koeien en schapen, en de éénmagige zoals varkens en kippen. Koeien zetten gras – dat wij niet kunnen eten – om in melk; in de melkveehouderij is vlees slechts het bijproduct. In Nederland worden koeien echter bijgevoed met ander voedsel dan gras. De productie van dat voer is het belangrijkste probleem. Eénmagige dieren zijn efficiënter in het omzetten van voedsel naar eiwit, maar zij eten weer hetzelfde soort voedsel als wat wij kunnen eten. Dat zijn twee verschillende problemen, die beide te maken hebben met het voer dat dieren krijgen. Daarom moeten we inderdaad toe naar minder vleesconsumptie. Maar er zijn nog altijd veel landen waar mensen te weinig vlees binnenkrijgen, dus wij kunnen niet zomaar een norm opleggen. Liever dan over 'goed' en 'fout' zou ik spreken over matiging.'

Verduurzaming is een taak voor iedereen. Wat moet de overheid doen?

'Scherper aangeven onder welke omstandigheden voedsel en andere consumptiegoederen geproduceerd mogen worden en dat productieproces efficiënter maken. Daarnaast ben ik voorstander van vergroening van het fiscale stelsel: wat het meest vervuילend is, moet je het meest belasten en innovatie die leidt tot beter hergebruik moet je fiscaal faciliteren.

De taak van producenten is vooral innovatie. Na een aantal decennia van aarzeling heeft het bedrijfsleven

Wie is Louise Fresco?

Louise O. Fresco is kroonlid van de SER en hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam op het gebied van de grondslagen van duurzame ontwikkeling in internationaal perspectief. Naast haar academische nevenfuncties aan onder meer Stanford University en de Wageningen Universiteit, is ze onder andere lid van de raad van commissarissen van de Rabobank. Fresco was van 1997 tot 1999 assistent-directeur-generaal van de landbouwafdeling van de FAO, de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties in Rome. Ze is columnist voor *NRC-Handelsblad* en schreef verschillende romans en essaybundels.

'Als je de keus hebt tussen kiwi's uit Chili en uit Italië, waarom dan niet die laatste?'

die verantwoordelijkheid inmiddels op zich genomen. Veel bedrijven hebben concrete doelstellingen op het gebied van efficiënt en milieuvriendelijk produceren en het ontwikkelen van nieuwe processen.'

En de consument?

'Er is een bewustwordingslag gaande onder consumenten, maar het kan nog veel beter. Dat zou moeten beginnen op de basisscholen. Zoals je iets leert over de geschiedenis van je land, zo kun je ook iets leren over het gebruik van hulpbronnen. Duurzaamheid is bij uitstek een onderwerp dat laat zien hoeveel we

Louise Fresco: 'Duurzaamheid is geen eindpunt, maar een proces van steeds verdere verbetering door toegenomen kennis'

van onze fouten kunnen leren. Voor consumenten moeten etiketten en labels vooral duidelijker worden. Mensen zijn nu terecht in verwarring, de etikettering is te ingewikkeld. Op den duur moet er niks meer in de winkel liggen dat niet zo duurzaam mogelijk is geproduceerd. Maar het blijft altijd een proces van voortschrijdend inzicht. Duurzaamheid is geen eindpunt, maar een proces van steeds verdere verbetering door toegenomen kennis.'

Wat vindt u van de acties van Wakker Dier tegen de kiloknallers?

'Veranderingsprocessen moeten het bij tijd en wijle hebben van extreme stellingnames. Uiteindelijk moeten we proberen een bedrijf als geheel, of liever nog een koepel van bedrijven, een bepaalde richting op te krijgen. Dat is beter dan je te richten op één aanbieding van één supermarkt. Hopelijk is de bewustwording die de acties van Wakker Dier op gang brengen, breder dan de kiloknallers. Gedragsverandering door campagnes is wel degelijk mogelijk, dat blijkt ook uit het imago van roken, dat de afgelopen twintig jaar 'not done' is geworden.'

Hoe loopt u zelf door de supermarkt?

'Met de nodige beroepsdeformatie. Ik koop eigenlijk niets waarvan ik het etiket niet heb gelezen. Ik neem mijn studenten wel eens mee naar de supermarkt en dan constateren we regelmatig dat etiketten niet duidelijk zijn. Met hen probeer ik ook de ecologische voetafdruk te bepalen: in welke mate belasten wij het klimaat? Veel studenten eten heel bewust en hebben een fiets in plaats van een auto, maar ondertussen vinden ze het normaal om vijf of zes keer per jaar het vliegtuig te pakken. Omdat het zo goedkoop is, is het gewoon geworden. Dat is het dubbele aan verduurzaming: zowel voor chique restaurants als voor recepten in de *Libelle* is vleesloos gewoon geworden, maar tegelijkertijd zitten we veel meer dan vroeger in de auto en het vliegtuig. Duurzaamheid gaat altijd over alle dimensies van het gedrag, niet om één ding. Er hoeft geen rigide verbod te komen op kiwi's of bananen omdat die worden ingevlogen, maar als je de keus hebt tussen kiwi's uit Chili en uit Italië, waarom dan niet die laatste? Bewust consumeren en matigen zouden gewoon moeten zijn.' ■